

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Errigoiti

Aurkibidea

Udalerria: Errigoiti

Sarrera

Errigoiti Bizkaiko barnealdean dagoen udalerria da, herrialdearen erdialdean eta Busturialdeko eskualdean kokatutakoa. Herri hauek ditu mugakide: iparraldean Busturia; ekialdean Gernika, Murueta eta Forua; hegoaldean Muxika; eta, mendebaldean, Arrieta eta Morga. Errigoitik honako auzoak ditu: Atxika-Errekalde, Eleizalde-Olabarri (elizatearen jatorrizko gunea), Metxika, eta Uriko auzoa, gaur egun Errigoitiko auzo garrantzitsuenak dena. Mendebaldeko euskararen barruan Busturialdeko euskararen barruan kokatzen da errigoitiarren hizkera.

Argazkia: Etxaburu

- **Biztanleak:** 501
- **Euskaldunak:** %86,0

Ahotsak.eus-eko datu orokorrak

- Hizlariak: **6**
- Zintak: **14**
- Pasarteak: **37**
- Transkribatutakoak: **3**
- Audioak: **0**
- Bideoak: **37**

Proiektuak

- Dialektologia-EHU
- Diasporako Ahotsak
- Euskal Herriko Ahotsak
- Fondo partikularrak
- UEU Udako Euskal Unibertsitatea

Hizlariak

Miren Ensunza Valier (1934-2022)

1934an jaio zen Bilbon (bere aitak hango trenean egiten baitzuen behar), baina 5-6 urtegar Errigoitiko Olabarri auzoko Intzunizera joan ziren bizitzen. Aita Arrietako Txakarrenekoa zen eta ama bermeotarra. 6 neba-arrebatatik bera da zaharrena. Umetan Olabarriko eskolara joan zen, baina baserriko zereginak zirela eta ez zenez askorik joaten, beranduago Meakurreko (Morga) eskola partikularretara ere joan zen. 22 urtegar Baraiatze baserriko Cosme Arrienegaz ezkondu zen eta bertara joan zen bizitzera. 5 seme-alaba izan zituzten.

Julita Iturri Arrien (1924-2005)

Errigoitiko Zabale auzoko Zabalbeazkoa baserrian jaio zen 1924. urteko otsailaren 21ean, eta hantxe bizi izan zen, mendian, naturan bertan. 1968.urtera arte ez zen autoentzako biderik egin. Gurasoak ere errigoitiarrak zituen. Ama, Klaudia Arrien Garai, Zabalbeazkoa baserriko oinordekoa, erlijioak pisu handia zeukan familia batekoa. Aita, Antonio Iturri Erezuma, Errigoitiko Uria auzoko Antzuene baserrikoa, ezkondu aurretik Ameriketara 7 urte egindakoa, soinua jotzen eta idi-probetan bere anaia Leonekin ibili zalea.

Julita jakin-min handiko emakumea izan zen bere bizitza osoan zehar. Gustu-gustukoak zituen eskola kontuak, ikastea, jakitea, munduan gertatzen zenaz informatuta egotea... Magisteritza ikasteko gogoa izan zuen, baina guda zibilak bere norabidea aldatu zuela kontatzen zuen. Josten ikasten ibili zen Bilboko Adrada akademian, eta gero josten irakasten jardun zuen Errigoitiko bere baserrian bertan. Baserriko lanetan ere jardun zuen gogor bere nebeekin batera.

Harremana mantendu zuen bizitza osoan zehar Ameriketara joan ziren aitaren anai-arreba eta haien seme-alabekin. Senatari izatera iritsi zen Tony Yturri lehengusua eta haren emaztea, eta lehenago honen aita Domingo Yturri bisitan etortzen ziren Errigoitira. Familia maite zuen eta familiari buruz hamaika istorio kontatzen ditu.

Maria Rosa Iturri Arrien (1938-2025)

Errigoitiko Zabale auzoko Zabalbeazkoa baserrian jaio zen 1938ko ekainaren 14an. Gurasoak ere errigoitiarrak zituen. Ama, Klaudia Arrien Garai, Zabalbeazkoa baserriko oinordekoa, erlijioak pisu handia zeukan familia batekoa. Aita, Antonio Iturri Erezuma, Errigoitiko Uria auzoko Antzuene baserrikoa, ezkondu aurretik Ameriketara 7 urte egindakoa, soinua jotzen eta idi-probetan bere anaia Leonekin ibili zalea.

Maria Rosa oso buruargia izan zen txiki-txikitatik. Irakurzale amorratua eta oso kantari ona. Sei urte zituenerako, dotrina osoa zekien buruz. Hamahiru urterekin Gernikako moja karmeldarren barnetegira eraman zuten ikasketak egiteko, eta hantxe burutu zituen Komertzio ikasketak. Gero Bilboko bulego batean jardun zuen kontabilitate eta idazkari lanetan ezkondu arte. Bilbora ezkondu zen eta hantxe jaio ziren lau seme-alabak. Gero Mungia aldatu zuten bizilekua. Sarritan joaten zen bere seme-alabekin Errigoitiko bere jaiotetxeko baserrira, hainbeste maite zituen guraso eta neba-arrebenera. Bertakoak dira pasarte hauetan jasotako irudiak.

Vicky Orbe Mandaluniz (1973)

Californiako Upland herrian jaioa, lau urte zituenean Euskal Herrira bueltatu ziren. Guraso biak Errigoitikoak zituen; 1964an aita artzain joan zen Californiara, 19 urterekin, eta handik hiru urtera ama. Mexikon ezkondu ziren, eta Californiara joan ziren bizitzera. Aitak behitegi batean egiten zuen lana. Susan ahizpa eta Vicky Ameriketara jaio ziren, baina ahizpa gazteena ez. Izan ere, argi zuten diru apur bat egindakoan bueltatu egingo zirela. Ondoren, aitaren jaiotetxean bizi izan dira, Orkondoa baserrian. Aitak behitegia ipini zuen bertan, eta baserritarren eskubideen defentsan ere ibili zen (ENHE sindikatuko sortzaileetako bat izan zen). Vickyk familiaren historia kontatu zigun, eta baita bere esperientzia ere.

Martin Orbe Monasterio (1934)

UEUko zuzendaria izan zen 1976-1983 urte bitartean.

Maria Zelaia (1914-2007)

Grabazioa egin zitzaionean, 1998an, 84 urte zituen.

Pasarteak gaika

Herri honetan landu eta transkribatu diren pasarteak, gaika antolatuta.

1. Aisia

1.1. San Juan suak eta ohiturak

- **Hizlaria(k)**: Ensunza Valier, Miren
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Goiria Mendiola, Nerea
- **Erref**: EGT-001/038
- **Iraupena**: 0:01:56. **Hasi**: 01:20:17. **Bukatu**: 01:22:13
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Aisia » Jai-giroa » San Juan
- **Laburpena**: Olabarrin ez zituen San Juanak ospatzen, sua egin bakarrik. Errigoitira etorritakoan hasi zen ospatzen. Lastazaoei sua eman eta soroari bueltak ematen zizkioten kantuan.

Transkripzioa

- Ta San Juanak lehen zelan ospatuten zenduezan?
- San Juanak, hamen [...] San Juanak, e? Han niretzako San Juan ez da ixen.

- Ez?
- Ez! Hamen. Badakizu zelako aldie dauen handik hona? Ikusi be eitten [da]. Hara Bizkei ganera [idxetan] dogunien, handik ikusten da edarto: Morga ta ha Intxuse ta horrek. Ta Olabarri. Hau urrun dao. San Juanak hau de ganera. Hori. Ha behie ez da San Juanak. Han San Antonio.
- Baiñe han be eingo zenduen San Juanetako sue edo...?
- Ez! A, sue? Suek bai. Baia konbidautzie guk Santidxagoak. Morgan guk Santidxagoak ein douz jaidxek. Aittuten dozu?
- Bai, bai.
- Ta hamen, ba, San Juan hor dauen lez, hor zelebraten dan lez, San Juanak be eitten doguz ta San Antonio be erdi zelebrou [dogu], behien, behera joaten gara ta ba...
- Baiña zu gaztie ziñenien diñot.
- A! Ez.
- San Juanak zelan eitten zenduezan?
- Ezebez. Guk San Juan...
- Baiña San Juan suek-eta eitten zenduezan.
- Sue bai. Suek bai. Txolak hartu ta ein su handixe ta gero... Gari-txolak antxiñe, badakizu, ezta? Sue emon han ta kantetan: "Sapoak eta sugiek suten erre ta artoak eta garidxek kaxan gorde" ta kantetan genduzen, holan txolie suten, [...], holan. Ta soloari bueltak emon. [Entzun dozu?]
- Bai.
- Geure soloari bueltak.
- Eta ze kanta kantetan zenduen ba?
- Ba, holantxe: "Doniene ta Doniene, sapoak eta sugiek suten erre, ta artoak eta garidxek kaxan gorde" ta, ba, kanta edo, ba, holantxe, ez asko kantarik be.
- Bueno, baiña kantetan zenduen.

1.2. Karta jokoan etorria eukitea zer den

- **Hizlaria(k):** Iturri Arrien, Maria Rosa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Elorriaga Iturri, Yolanda
- **Erref:** EGT-014/001
- **Iraupena:** 0:00:34. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:00:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Aisia » Taberna giroa » Jokoak
- **Laburpena:** Karta jokoan etorria eukitea (“etorridxe eukittie” Errigoitiko eran), kartak ondo etortzea da, (jokoan zehar karta onak eukitea).

Transkripzioa

- Nok irabazi deu lehen?
- Lehen??
- Neuk. Lehenengoan neuk.
- Lehen, akaburengoan, tia eta ni ibili garenien, zera... tiak irabazi deu.
- Etorridxe zelan etorten dan ixeten da.
- Ezpatie badekozu, hiruko ezpatie da...
- Baia etorridxe be euki deu, e? Eta gero kartak ondo etorri.

2. Ohiturak eta bizimodua

2.1. Jesusen Bihotza eta senar-emazteak

- **Hizlaria(k):** Iturri Arrien, Maria Rosa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Elorriaga Iturri, Yolanda
- **Erref:** EGT-013/001
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:01:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- **Laburpena:** Gizona kexatu egiten da andreak Jesusen Bihotzaren irudiari (argi eta guzti ipinita daukanari), berari baino kasu gehiago egiten diolako. “Harek defendiduko dau!” esaten du ironiaz. Maria Rosak berak ere etxean Jesusen Bihotzaren irudia daukala erantzuten dio. Orduan gizonak Maria Rosari: “Ai, zu be holan, haren lez???” Eta Maria Rosak erantzun: “Zelan guruzu (gura dozu) ba, inpernuko demoniñoagaz joatie guruzu (gura dozu), ala??”. Baina gizonak kexaka jarraitzen du, bere emazteak Jesusen Bihotzaren irudiari berari baino hobeto atendidu eta dena aldrebez egiten diolako, “ea zer egingo dauan berak andreagaz “dio (Pasartean Maria Rosa Iturri Arrienen Errigoitiko euskararen aberatsa ederto baten ikusten da.“Ha dau (dago) egotekoa!” moduko esamolde eder-ederrak gure Bizkaiko euskararen altxorraren ezaugarri dira.) Bitartean andreak senarrari buruz: “Arregleko da, gure (gura) badeu (badau)!” esaten du.

Transkripzioa

- Andriek hattik kanpora bota??

- Ez, horrenbeste ez. Han dekost Jesusen Bihotzan zera be imindde dekost entradan, Jesusen Bihotzan imaginie ta harek defendidu didxen. Harek defendiduko deu!. Argidxegaz ta imindde deko entradan Jesusen Bihotzan imaginie. Harek defendiduko deu!

- Ba, hori señaile ona da. Neuk be badekot komedorien, baia argi barik. (Esan notsan ta)

- Ai, zu be holan?? Haren lez??

- Zelan guruzu, ba?? Inpernuko demoniñoagaz guruzu ala joatie?? (Esan notsan ta)

- Ez, horrenbeste ez, baia... baia... gizonari ondo atendidu lehenengo! Ez gizona hortik en bandan joan, eta bera han... han... zerien!

- (Antza gizonari etso (ez deutso) atendiduten)

- Berak esaten ei tso (ei deutso) gauze bat, eta berari aldrebes eitten ei tsoz (ei deutsoz) gauze guztidzek, eta ia berak zer eingo deuen andriegaz.

- (Ha dau (dago) egotekoa!!) (Maria Rosak gizonari buruz)

- Eskribidu tsue (deutsue) amerikanuek? (Gero hurrengo ta...)

- Feliziteu ein tsie (deutsie), feliziteu ein tsie, nebak, nebak feliziteu tsie, baia ez, oniño...

- Ta andrie beste baten tope noan mezatik urtenda ensegida ta.... Zer eitten zu (dozu) hemen ta... "Hor dabitzu gizona bueltaka" esan notsan. - "Arregleko da, gure (gura) badeu (badau)!! " Andriek.

Transkripziorik gabeko pasarteak

Ondorengo pasarteak gaika landuta eta kodifikatuta daude, baina oraindik transkribatu gabe.

1. Umetako jolasak (EGT-001/002)

Olabarrin soka-saltoan, tabaka, "kuike", "erreteroan"... jolasten zuten. Gehien bat neskekin jolasten zuen. Tronpa beti erabiltzen zuten bere anaiek. Zela erabiltzen zuten kontatzen du.

2. Eskolara Olabarrira eta Meakurrera (EGT-001/005)

Olabarriko eskolan ibili zen. Baserrian lan asko egin behar izaten zenez, ez zen asko joaten eta aitak gero partikularretara bidali zuen Meakurrera. Neskak eta mutilak bereizita egoten ziren eskolan.

3. Mallabiko maistra, Benita (EGT-001/006)

Mallabiko maistra izan zuen, Benita. Hari buruzko kontuak aipatzen ditu.

4. Dotrina Meakurren euskaraz, eskolan erdaraz (EGT-001/007)

Dotrinara Meakurrera joaten ziren, Olabarrin elizarik ez zegoen eta. Don Enrike Pujana izan zen abadea. Neska-mutilak elkarrekin joaten ziren eta euskaraz izaten zuten. Eskolan zigortu egiten zituzten euskaraz egitearren: jo, jolasordurik gabe laga...

5. Eskolako materiala (EGT-001/008)

Ikasgelan zertzuk izaten zituzten kontatzen du. Ikuskatzailea etortzen zenean, kuaderno garbia erakusten zioten eta egunerokoan beste bat erabiltzen zuten. Eguerdian etxera joaten ziren bazkaltzera.

6. Abereengatik domeketan ere lan (EGT-001/009)

Abereak izanez gero, domeketan ere lan egin behar izaten zen. Bost-sei behi izaten zituzten eta arto asko ereiten zuten, soro handiak zituzten. Lexikoa. Esnea eta arrautzak saltzen zituzten. Gose garaian, Bilbotik eta janaria eroztera etortzen ziren Olabarriraino.

7. Azpigarria basotik eta belar lehorra astoarekin (EGT-001/012)

Abereentzat azpigarria basotik ekartzen zuten. Belar lehorra astoarekin gurdian ekartzen zuten etxera.

8. Errotara artoa eta garia ehotera (EGT-001/014)

Errotara Muxikara ere joandakoa da. Bere nebari "pesetas" esaten zioten. Anekdotak bat kontatzen du. Labeko sua egiten zuten. Errotan bereizi egiten zen artoa jateko edo abereentzat bazen, leku desberdinetan ehoten zen. Astoz joaten zen errotara.

9. Aita frentean eta ama umeekin Zamudion (EGT-001/015)

Aita frentera eraman zuten eta ama Zamudion bizi izan zen ume jaioberriekin. Ama ez zen babeslekura joaten, ume txikiak zituelako, eta ikusi zuen zela lehertu zen bonba bat babeslekuan.

10. Aitaren tatuajea eta Mirenen jaunartzea (EGT-001/016)

Ezkon aurretik, itsasoan lan egin zuen aitak. Besoan aingura bat zeukan tatuatuta. Mirenek zazpi-zortzi urterekin egin zuen jaunartzea, jostunak eginiko soineko arrosa batekin.

11. Umeari izena ipintzeko tirabirak (EGT-001/017)

Bataiora ez ziren aita-amak joaten. Umea jaio eta egunean bertan edo biharamunean bataiatzen zen. Semeari izena jartzeko zer nolako tirabirak erabili zituzten kontatzen du.

12. Orduko hiletak (EGT-001/018)

Gorpua etxetik andariak eramaten zuten elizara. Gauez hilotzaren ondoan egoten ziren arrosarioa errezatzen. Hileta orduan gorpua mezatan egoten zen. Bazkaria ematen zuten etxekoek.

13. Meza latinez eta sermoia euskaraz (EGT-001/019)

Mezak latinez ematen zituzten eta ez zuten ezer ulertzen. Monagiloak erantzuten zion abadeari. Bizkarrez ematen zuen meza eta sermoia emateko pulpitora igotzen zen eta euskaraz ematen zuen. Konfesatzera joan eta tontakeriak esaten zituztela dio.

14. Inguruko herrietako jaietara (EGT-001/022)

Mungiako jaietara joaten zen eta bisigu asko egoten zen. Errigoitira Santa Agedatan eta San Antoniotan etortzen ziren aitarekin. Garagardoa ematen zien baina ez zitzaien gustatzen.

15. Etxeko sagar-motak (EGT-001/023)

Etxean sagarrondo batzuk bazituzten: "musturluziek", Larrabetzu sagarrak, errezil sagarrak...

16. Senarrarekin bizikletaz (EGT-001/024)

Bizikleta zeukan Mirenen senarrak eta elkarrekin ibiltzen ziren. Morgatik Bilbora autobusa egoten zen egunean pare bat aldiz.

17. Orduko janzkera eta lehenagokoa (EGT-001/025)

Aste Santuetan arropa berria janzten zuten. Arropa asko josten zituzten. Senarraren aitak jaunartzea oinutsik egin zuela kontatzen du, abarketak lepotik zintzilik zituela. Erromeriara domeketako arropekin joaten zen.

18. Ura etxetik gertu (EGT-001/026)

Iturria eta beherago putzua zituzten etxetik gertu, arropak garbitzeko. Ezkondu eta Errigoitira etorri zenean, ez zeukaten urik etxean. Labaderoa eta abereek ura edateko lekua bazuten.

19. Plantxa txapan berotzen zuten (EGT-001/027)

Orduko plantxa zelakoa zen kontatzen du. Txapa gainean edo brasarekin berotzen zuten plantxa.

20. Tipula erein eta txerria hil, ilbeheran (EGT-001/028)

Tipularen hazia ereiteko eta txerria hiltzeko ilbehera aukeratzen zuten. Oraindik ere urdaiazpikoa gatzetan edukitzen du.

21. Mediku xelebrea Olabarrin (EGT-001/029)

Mediku xelebrea zeukaten: gorbatatzat galtzerdi bat erabiltzen omen zuen. Mirenen amak ez zeukan medikuarekin konfidantza handirik.

22. Erditzerako emagina etxean (EGT-001/030)

Mirenek erditzerako emagina ekarri zuen etxera, gernikarra eta ospitalean lan egiten zuena. Bidaia ordaindu behar izaten zion taxistari, Pedro "Txirri"ri.

23. Kanpai-hots motak (EGT-001/031)

Ermandadeen bitartez egiten zuten abereen aseguru. Baserri bat erre eta jendearen laguntzarekin egin zuten aurrera. Sua bazegoen, kanpaiak larri-larri jotzen zuten. Aita Santua hiltzen bazen ere desberdinak izaten ziren. Umeren bat hiltzen bazen, aingeru-kanpaiak jotzen ziren. Gizonezkoa hiltzen bazen, bi kanpai jotzen zituzten eta emakumezkoa bazen, hiru.

24. Mungiara ile-apaindegira (EGT-001/032)

Gaztetan ez ziren makilatzen, ezta bere alabak ere. Mungiara ile-apaindegira joaten zen. Sei hilabeterik behin, permanentea egitera joaten zen.

25. Gizon bati sorgina agertu zitzaionekoa (EGT-001/035)

Istori bat kontatzen du: gizon bat ilargi zuriarekin soroan omen zebilen lanean eta etxera joandakoan, artilea egiten goruetan hasi omen zen. Katuak esan omen zion "gizona izan eta goruetan?" eta gizonak erantzun "katua izan eta berbetan?". Berehalakoan katua tximiniatik gora joan omen zen.

26. Sorginak errekatxoan (EGT-001/036)

Domeketan irtetzen zirenean, beldurrez joaten ziren bidean. Sorginak errekatxoan ileak orrazten egoten zirela entzun izan du. Holako kontuekin ikaratu egiten zen.

27. Gabonetan marraskiloak jateko (EGT-001/037)

Gabonetan marraskiloak jaten zituzten. Bere amak ez zekien intxaurre saltsa egiten.

28. Hamaika neba-arreba eta baserri txikia (EGT-010/001)

Julitaren aita Errigoitiko Urikoa izan zen. Hamaika neba-arreba izan ziren. Aita hargina euki zuten, etxetik kanpo egiten zuen behar harriak labretan, eta andrea bakarrik etxean lanean, baserri txikian. Hamaika neba-arreba hazteko diru asko behar, eta neba-arreba zaharrenak gazte-gaztetatik neskame eta morroi joan ziren. Leonarda eta Magdalena Bilbora neskame. Magdalena gero irakasle egin zen "Artes y Oficios" en. Eta Domingo morroi joan zen Errigoitiko Katalina auzora.

29. Gosea, pernila eta katua (EGT-010/002)

Domingo morroi zegoen baserrian ugazabak pernila gatzun-askan eukiten zuen, eta eurei eman ez. "Nik hori nozonoz jangot ba, nik jango dot hori egunen baten ba, zuek sobran daukazue hori eta!" bere buruari esaten ibiltzen zen Domingo. Ugazaba Gernikara joan zen baten, pernila gatzun-askatik atera, sartenean egin, eta jan egin zuen Domingok. Baserrian katu bat euki ei zuten, eta "pernila katuak jan dauala sinestuta iminiko dot ugazaba" pentsatu zuen Domingok, eta halantxe egin zuen. Ugazabari Gernikatik etorri zenean esan zion: "Hemen ez dakizue zer paseu dan gaur! Horrek katuek pernila atrapau gatzun-askatik eta jan dauz danak!", eta ugazaba sinistuta ipini zuen.

30. Osaba Domingoren abentura Ameriketara eta Ameriketara (EGT-010/004)

Domingo Begoñako baserri baten egon zen hurrengoan morroi. Han soloan beharrean ebilela itsasontziak ikusten ei zituen Bilbora etortzen. Nora joango ote ziren galdetzen zion bere buruari. Portura joanda, batzuk Ameriketara joaten zirela jakin zuen, eta Ameriketara zeintzuk eta noz doazen jakin eta halako baten Ameriketara zihoan itsasontzi baten ostu zen. Itsasoratu zirenean, deskubritu egin zuten, eta zergatik egin zuen hori galdetu zioten. Etxean hainbeste neba-arreba izan direla eta berak nonbaitera irten behar izan duela azaldu zien. Kapitainak ondo hartu ei zuen Domingo, mutil espabilatutzat hartu eta patatak zuritzen ipini zuen. Domingo guztiz pozik zegoen lan egiteko. Kapitainari gustatu egin ei zitzaizkion bere egikuneak eta bere izakunea, eta bere alabarentzat be gura zuen. Bera morrosko majoa ei zen. Baina Domingok bere artean pentsatzen zuen: "Lurre atrapatzen dotenien, zure alabie hor geratuko da!". Eta halantxe egin zuen, itsasontzia Ameriketara heldu eta Domingok lurra harrapatu zuenean, ihes egin zuen. Eta laster aurkitu zuen nortzukin eta, euskaraz edo erdaraz, zertara ulertu. Lehenengo

mendian artzain egon zen, eta han dirua egin zuenean, herrira jaitsi eta herrian ostatua jarri zuen, jateko eta lo egiteko ostatua. Errigoitira eta egiten zituen bidaiak, eta andre euskaldunarekin ezkondu zen (Maria Elorriaga Zavala. Julitak Sopolakoa zela dio, baina Laukizen jaiotakoa zen). Lau seme-alaba euki zituen berarekin: Juanita, Lolita, Luis eta Tony (Tony Yturri, Ameriketako senatari izan zena). Maria andrea gaixoaz gaztetan hil zitzaion Domingori eta bigarrenez ezkondu zen, Ameriketara nebarekin zegoen andre euskaldunarekin (Justa Bilbao Arronategi. Julitak Forukoa zela dio, baina Muruetan jaiotakoa zen), eta bigarren andrearekin alaba bat izan zuen Domingok: Irene.

31. Osaba Domingok anaia bi eta lau arreba eraman Errigoititik Ameriketara (EGT-011/001)

Osaba Domingok anaia bi eta lau arreba eraman zituen gazte-gaztetatik Errigoititik Ameriketara. Anaiak: Antonio (Jullitaren aita) eta Gregorio, Gazte ezizenez esaten ziotena. Eta arrebak: Fermina, Gabriela, Eustakia eta Liboria. Liboria gaztetan hil zen Ameriketara bertan, ezkongabe, gaixorik zegoen eta moja joan gura izan ei zuen. Beste arreba guztiak euskaldunekin ezkondu ziren Ameriketara bertan.

32. Aita Delamarreko urre meatzeetan lanean eta Domingo anaiaren ostatuan apopilo (EGT-012/002)

Antonio (Jullitaren aita) Ameriketara lehenengo mendian egon zen lanean, artzain, baina gero Delamarreko urre meatzeetan lan egiteko jaitsi zen menditik, eta orduan Domingo anaiaren ostatuan egon zen jan eta lo egiten. Urre meatzeetan zaldien laguntzaz ateratzen zuten urrea bagoietan. Antoniok zaldiek eurek baino indar gehiago egiten zuen, askotan zaldiek atera ezin eta berak egiten zuen bagoia ateratzeko besteko indarra. Meatzetik irtetean "errekistoa" (miaketa) edukitzen zuten, inork urre pepitarik gorde ez zezan.

33. Aita eta oherakoan errezuak egiten zituen lekeitiarra (EGT-012/003)

Antioniorekin (Jullitaren aitarekin) batera lekeitiar bat egon zen Delamarreko urre meatzeetan lanean eta Domingoren ostatuan apopilo. Lekeitiarra diru barik ibiltzen zen, irabazten zuen guztia gastatzen zuelako, eta Antoniok 6.000 errealean mailegua eskatu zion. 6.000 erreal orduan diru asko zen. Lekeitiarrak, ohera joatean, aitaren eta errezu asko egiten zuenez, Antoniok 6.000 erreal eman zizkion, gero itzuliko zizkiolakoan, baina ez zion dirua itzuli.

34. 6.000 errealean zain (EGT-012/004)

Jullitaren aita Ameriketara 7 urte eginda itzuli zen Errigoitira eta Zabaleko baserrira ezkondu zen Julitaren amarekin (Zabaleko Klaudia Arrien Garai). Errigoitin zahartzaroan ere aitak oraindino buruan zituen lekeitiarrak zor zizkion 6.000 errealak, eta behin Errigoitiko medikuak, Don Mariok, Gernikan amerikano batek beragatik galdetu zuela eta berarekin egoteko gogoia zuela eta amerikano harekin egoteko Gernikara berak eramango zuela esan zionean, Aitak 6.000 errealak zor zizkion lekeitiarra izango zela pentsatu zuen, eta lekeitiarra dirua itzultzeko zetorkiola. Baina etxeok iragarri zioten moduan, ez zen hala izan. Etxera heldu zenean, ea nor izan zen amerikano hori galdetu zioten etxeok barreka. Beste lagun bat izan zela erantzun zion aitak, eta etxeok barreka erantzun: "Bai horixe! Ez ha 6.000 erreal zor izan deutsuna ez da izan hori!"

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com